

Διδασκαλία με αντεστραμμένη τάξη με χρήση προκαταβολικών οργανωτών στο μάθημα των Θρησκευτικών

Αλέξανδρος Κόπτης
Σχολικός Σύμβουλος Π.Ε.
aKoptsis2002@yahoo.gr

Βασιλική Μητροπούλου
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.
mitro@theo.auth.gr

Περίληψη

Η παρούσα εργασία προτείνει την αξιοποίηση της «αντεστραμμένης τάξης» στην διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών, με την υποστήριξη ψηφιακής εκπαιδευτικής πλατφόρμας και τη χρήση προκαταβολικών οργανωτών. Βασική αρχή των προκαταβολικών οργανωτών είναι η συσχέτιση των νέων γνώσεων με τις παλαιότερες στη γνωστική δομή, η αξιοποίηση δηλαδή των προηγούμενων γνώσεων του γνωστικού υπόβαθρου, και η συμπλήρωση με νέες, απλές και κατανοητές γνώσεις. Η πρόταση αφορά στη διδασκαλία της θεματικής ενότητας από το βιβλίο της Δ' Δημοτικού «Ιερές πορείες, Ιεροί τόποι». Θεωρούμε πως η διδακτική μας πρόταση με εφαρμογή της «αντεστραμμένης τάξης» στο μάθημα των Θρησκευτικών θα συμβάλλει στη βελτίωση των αποτελεσμάτων του εκπαιδευτικού έργου, καθώς αναμένεται μεγαλύτερη συμμετοχή των μαθητών, ενίσχυση της αυτονομίας τους και καλύτερη εποπτεία και υποστήριξη του εκπαιδευτικού με τη χρήση προηγμένων συστημάτων πληροφορικής. Η εφαρμογή της διδακτικής πρότασης θα γίνει το επόμενο σχολικό έτος με πιλοτική έρευνα στους μαθητές για να διαπιστώσουμε τα οφέλη.

Λέξεις κλειδιά: Θρησκευτικά, Αντεστραμμένη τάξη, Moodle

1. Εισαγωγή

Οι σύγχρονες διδακτικές μεθοδολογίες έχουν μαθητοκεντρικό προσανατολισμό, δίνουν έμφαση στην ενεργητική συμμετοχή και αυτονομία του μαθητή, τη συνεργατική μάθηση, και την αλληλεπίδραση των μαθητών μεταξύ τους με τρόπο που να ενσωματώνουν και τις νέες τεχνολογίες στη διδακτική διαδικασία. Η παιδαγωγική και διδακτική θεμελίωση των ανωτέρω στηρίζεται σε πορίσματα της Ψυχοπαιδαγωγικής επιστήμης με στόχο να επιτευχθεί καλύτερη και ουσιαστικότερη μάθηση.

Μία νεότερη διδακτική προσέγγιση που υπηρετεί την μεικτή μάθηση και που εμφανίστηκε πρόσφατα στον ερευνητικό χώρο της διδακτικής μεθοδολογίας είναι αυτή της «αντεστραμμένης τάξης» (Flipped Classroom) (Baker, 2000; Estes et al., 2014; Kurtz et. al., 2014; Bergmann et al., 2011). Βασικός, κατά την διδακτική αυτή προσέγγιση, είναι ο ρόλος των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ). Το ψηφιακό υλικό που υπάρχει αναρτημένο στο πανελλήνιο αποθετήριο μαθησιακών αντικειμένων ΦΩΤΟΔΕΝΤΡΟ (<http://photodentro.edu.lor.gr>) και στην ιστοσελίδα του ΙΕΠ (<http://iep.edu.gr/el/thriskeftika-didaktiko-yliko>) μπορεί να

αξιοποιηθούν ως προκαταβολικοί οργανωτές του διδακτικού υλικού στην αντεστραμμένη τάξη, στο μάθημα των Θρησκευτικών.

2. Η «αντεστραμμένη τάξη» με τη χρήση προκαταβολικών οργανωτών

Η αντεστραμμένη τάξη είναι μία διδακτική προσέγγιση που ανατρέπει και αντιστρέφει την ως τώρα παραδοσιακή δομή της διδασκαλίας. Η παρουσίαση των πληροφοριών ή του περιεχομένου του μαθήματος δεν λαμβάνει χώρα πλέον στο σχολείο από τον εκπαιδευτικό αλλά ανατίθεται στους μαθητές ως εργασία για το σπίτι. Το υλικό σε ψηφιακή μορφή αναρτάται από τον εκπαιδευτικό σε μια εκπαιδευτική πλατφόρμα (Bishop, & Verleger, 2013). Οι μαθητές παρακολουθούν την παρουσίαση των πληροφοριών, στο σπίτι στο δικό τους χώρο και χρόνο (ή στο εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου τους), μέσω της πλατφόρμας, λαμβάνοντας ενεργό μέρος στη μαθησιακή διαδικασία.

Με τον τρόπο αυτό η μάθηση γίνεται εξατομικευμένη, με το δάσκαλο καθοδηγητή και τους μαθητές ενεργούς χρήστες των πληροφοριών (Βασιλόπουλος, 2008), ενώ εξοικονομείται χρόνος στη σχολική τάξη, ο οποίος μπορεί να αξιοποιηθεί σε ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες που έχει διαμορφώσει ο εκπαιδευτικός με βάση το μαθησιακό υλικό και ανάλογα με τις ανάγκες, τα ενδιαφέροντα και τις ικανότητές των μαθητών του (Bishop & Verleger, 2013). Παράλληλα δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να κάνουν συλλογισμούς υψηλών νοητικών λειτουργιών.

Μέσα στην τάξη ο εκπαιδευτικός χωρίζει τους μαθητές σε ομάδες και προσφέρει βοήθεια ξεχωριστά σε κάθε μαθητή ή ομάδα, ανάλογα με τις ανάγκες τους. Οι ρόλοι του εκπαιδευτικού και μαθητή αλλάζουν. Ο μεν εκπαιδευτικός μετατρέπεται σε καθοδηγητή και διευκολυντή της μάθησης, ο δε μαθητής σε συνεργάτη, ερευνητή και συμμετέχοντα στην εκπαιδευτική διαδικασία. (Μητροπούλου, 2008).

Η μέθοδος της «αντεστραμμένης τάξης» περιλαμβάνει τρία στάδια: 1. την προετοιμασία και εφαρμογή πριν την τάξη (pre-class), 2. Τις δραστηριότητες μέσα στην τάξη (in-class) και 3. τις δραστηριότητες μετά την τάξη (post-class) (Estes et al., 2014). Οι μαθητές κατά το πρώτο στάδιο βλέπουν εκτός της σχολικής τάξης το ψηφιακό υλικό που έχει αναρτήσει ο εκπαιδευτικός στην ψηφιακή πλατφόρμα (Strayer, 2007). Στο δεύτερο στάδιο που λαμβάνει χώρα μέσα στην τάξη οι μαθητές καλούνται να ανακαλέσουν στη μνήμη τους τις πληροφορίες που παρακολούθησαν μόνοι τους και να τις εφαρμόσουν με κριτική σκέψη, συνδυαστικά σε ομαδοσυνεργατικές και αλληλεπιδραστικές δραστηριότητες ή στα φύλλα εργασίας που τους έχει ετοιμάσει ο εκπαιδευτικός (Bergmann et al., 2011). Στο τρίτο στάδιο οι μαθητές και πάλι εκτός της σχολικής τάξης, στο δικό τους χώρο και χρόνο, καλούνται να διαπιστώσουν τις γνώσεις τους και να καλλιεργήσουν τις μεταγνωστικές τους δεξιότητες με δραστηριότητες αξιολόγησης στην ψηφιακή πλατφόρμα ή να επεκτείνουν τις ήδη αποκτηθείσες γνώσεις τους (Estes et al., 2014).

Επειδή τα πλεονεκτήματα της μεθόδου αυτής είναι πολλαπλά, όπως εξοικείωση με τις τεχνολογίες, εξατομικευμένη διδασκαλία καθώς ο κάθε μαθητής διατηρεί το δικό του ρυθμό μάθησης, συνεργασία και συγχρόνως αυτονόμηση κάθε μαθητή, ανταπόκριση σε μορφές μάθησης πολλαπλής νοημοσύνης, αποφασίσαμε να εισαγάγουμε μια διδακτική πρόταση με τη μέθοδο της αντεστραμμένης τάξης στη διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών με τα νέα Προγράμματα Σπουδών,

θεωρώντας ότι είναι δυνατό να αξιοποιηθεί αποτελεσματικά η συγκεκριμένη μέθοδος με την υποστήριξη των τεχνολογιών στο μάθημα Θρησκευτικών της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Παρατηρώντας τις φάσεις της αντεστραμμένης τάξης διαπιστώσαμε ότι στην πρώτη φάση, εκτός της τάξης, σημαντικό ρόλο κατέχει το ψηφιακό υλικό που ο εκπαιδευτικός δίνει στους μαθητές. Τον ρόλο αυτό μπορούν να αναλάβουν οι προκαταβολικοί οργανωτές οι οποίοι σύμφωνα με τον Ausubel (1968) δημιουργούν τη δομή για να οικοδομηθεί η νέα γνώση, καθώς βοηθούν στην συσχέτιση των νέων γνώσεων με τις παλαιότερες και συμβάλλουν με τον τρόπο αυτό στην ενίσχυση των γνωστικών δομών. Έτσι λειτουργούν υποστηρικτικά στη μαθησιακή διαδικασία και στην οργάνωση της σκέψης των μαθητών για ενσωμάτωση και συγκράτηση των πληροφοριών, με τρόπο που να διευκολύνει την προετοιμασία για την πρόσληψη της νέας γνώσης (Kirkman & Shaw, 1997).

Η εφαρμογή των προκαταβολικών οργανωτών στην αντεστραμμένη τάξη κατά την πρώτη φάση (πριν την τάξη) αφορά στο ψηφιακό υλικό που οι μαθητές καλούνται να δουν πριν το μάθημα. Στη σχολική τάξη θα δημιουργήσουν το γνωστικό υπόβαθρο του μαθησιακού υλικού που θα επεξεργαστούν σε δεύτερη φάση μέσα στην τάξη με τον δάσκαλο, ώστε να οικοδομήσουν τη νέα γνώση τους.

3. Το μάθημα των Θρησκευτικών με «αντεστραμμένη τάξη»

Η πρόταση διδασκαλίας με το μοντέλο της αντεστραμμένης τάξης αφορά στους μαθητές Δ' τάξης του Δημοτικού Σχολείου στη Θεματική ενότητα «Ιεροί τόποι και Ιερές πορείες». Προτείνεται η Δ' τάξη διότι η εξοικείωση των μαθητών με τους Υπολογιστές είναι σε μεγαλύτερο βαθμό αναπτυγμένη.

Για την υλοποίηση της εφαρμογής είναι αναγκαίο κατ' αρχήν να είναι εγκαταστημένη ήδη στο σχολείο η πλατφόρμα Moodle και στη συνέχεια να γίνει επίδειξη στους μαθητές του Φωτόδεντρου, όπου είναι αναρτημένα τα μαθησιακά αντικείμενα. Έτσι όλοι οι μαθητές θα μπορούν να έχουν πρόσβαση στο ψηφιακό υλικό και να το διαχειριστούν με ευκολία. Οι μαθητές θα πληροφορηθούν περαιτέρω για το περιεχόμενο του μαθήματος παρακολουθώντας στο σπίτι τους το αρχικό διδακτικό υλικό, το οποίο στην πρότασή μας προέρχεται από τα ψηφιακά μαθησιακά αντικείμενα Θρησκευτικών και από το προτεινόμενο υλικό στην ιστοσελίδα του ΙΕΠ. Στη συνέχεια ο χρόνος μέσα στην τάξη θα αξιοποιηθεί για συνεργατικές δραστηριότητες και φύλλα εργασίας για εξάσκηση και εμπέδωση και επίλυση των αποριών τους.

4. Τα στάδια προετοιμασίας και εφαρμογής

Η διδακτική πρότασή μας πρόταση ακολουθεί τα τρία στάδια της αντεστραμμένης τάξης ως ακολούθως (Estes et al., 2014):

Στο 1^ο στάδιο: ΠΡΙΝ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ οι μαθητές εκτός τάξης (στο σπίτι ή στο εργαστήριο υπολογιστών του σχολείου) βλέπουν το ψηφιακό υλικό που είναι αναρτημένο στην ψηφιακή εκπαιδευτική πλατφόρμα όσες φορές θέλουν με το δικό τους ρυθμό. Το ψηφιακό υλικό περιλαμβάνει μαθησιακά αντικείμενα στο Φωτόδεντρο και ένα τραγούδι από το youtube τα οποία λειτουργούν ως προκαταβολικοί οργανωτές της μαθησιακής ύλης και αφορούν:

1. Ένα τραγούδι «*Το ευλογημένο καράβι*» για να διαπιστώσουν τι εμπόδια συναντά κανείς σε ένα ταξίδι και ποιος τους προφυλάσσει (στόχος α)

- <https://www.youtube.com/watch?v=ttCc-xAcVAM> χορωδία ή
https://www.youtube.com/watch?v=8J_9LPIUMJs (τραγουδάει η Αφροδίτη Μάνου)
2. Συλλογές εικόνων από χριστιανικά προσκυνήματα (Παναγία Σουμελά και Αγία Σοφία στην Κων/πολη) και προσκυνήματα μουσουλμάνων (Καάμπα στη Μέκκα) και εβραίων (Τείχος Δακρύων), <http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/8879?locale=el> για να εντοπίσουν τα βασικά στοιχεία των τόπων και των μνημείων που παρουσιάζονται και να σκεφτούν διαφορές και ομοιότητες των μνημείων, καθώς και τι τους κάνει εντύπωση (ΠΜΑ γ, δ, στ)
  3. Διαδραστικός χάρτης με χρονογραμμή, με το ταξίδι του Αβραάμ <http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/1403?locale=el> με τις περιοδείες του Απ. Παύλου, <http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/1264?locale=el> για να δουν τις αποστάσεις που διήνυσε ο Απ. Παύλος και να φανταστούν τι ήταν αυτό που τον έκανε να διανύει τόσα χιλιόμετρα, καθώς και τη διάβαση της Ερυθράς θάλασσας για να φανταστούν ποιος και γιατί έσωσε τους Ισραηλίτες <http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/1002?locale=el> (και με παρεμβάσεις του Θεού). (ΠΜΑ β, στ). <http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/7571?locale=el> (ταξίδι Αβραάμ, Έξοδος: πορεία Ισραηλιτών)
  4. http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-A109/355/2385,9139/extras/html/kef3_en8_burning_bush_popup.htm
http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-A109/355/2385,9139/extras/html/kef3_en9_moisiss_faraos_popup.htm
http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-A109/355/2385,9139/extras/html/kef3_en9_cross_popup.htm
  5. Συλλογή φωτογραφιών από ιεραποστολική δράση με έργα αυτών που συμμετέχουν και βίντεο ενός ταξιδιού αναψυχής για να φανταστούν τη διαφορά ενός ταξιδιού αναψυχής από μία ιεραποστολή (ΠΜΑ ε) (συμπληρωματικά επίσκεψη του ιστοτόπου <http://www.ierapostoles.gr> για να δουν φωτογραφίες π.χ. από την ιεραποστολή στη Μαγαδασκάρη:
  6. <https://ierapostoles.gr/2013/11/05/%CE%BC%CE%B1%CE%B4%CE%B1%CE%B3%CE%B1%CF%83%CE%BA%CE%AC%CF%81%CE%B7-%CE%AE%CE%BC%CE%BF%CF%85%CE%BD-%CF%80%CE%B5%CE%B9%CE%BD%CE%B1%CF%83%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%BF%CF%82/> και φωτογραφίες από το χωριό των αναπήρων στη Σιέρρα Λεόνε:
<https://ierapostoles.gr/2011/07/11/%CF%87%CF%89%CF%81%CE%B9%CF%8C-%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CF%80%CE%AE%CF%81%CF%89%CE%BD-%CF%83%CE%B9%CE%AD%CF%81%CF%81%CE%B1-%CE%BB%CE%B5%CF%8C%CE%BD%CE%B5/>

Στο 2^ο στάδιο: ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ οι μαθητές συνδυάζουν τις πληροφορίες που απέκτησαν εκτός τάξης έτσι ώστε να δείξουν ότι μπορούν να τις χρησιμοποιήσουν. Τις πληροφορίες αυτές τις συνδυάζουν με προσωπικές εμπειρίες, κριτική σκέψη και αλληλεπίδραση με τους συμμαθητές τους, μέσα από ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες.

Κατά τη διάρκεια του μαθήματος, εντός της σχολικής τάξης, προτείνονται οι παρακάτω δραστηριότητες:

1. Ιδεοθύελλα με τη λέξη 'ταξίδι' με προσδωκόμενο μαθησιακό αποτέλεσμα (ΠΜΑ) να μοιραστούν οι μαθητές εμπειρίες για την αξία των ταξιδιών (στόχος α)
2. Artful Thinking: Φυγή στην Αίγυπτο του Ρέμπαρντ και προσκυνήματα Χριστιανών και πιστών άλλων θρησκειών (Άγιο Όρος, Μετέωρα, Πάτμος, Μέκκα, Ιερουσαλήμ) με ΠΜΑ να αναγνωρίσουν την αξία των θρησκευτικών και πολιτισμικών στοιχείων- προορισμών και να διακρίνουν σ' αυτούς την παρουσία του Θεού
3. Google Earth για να πληροφορηθούν τις ιεραποστολικές περιοδείες του Απ. Παύλου και να διαπιστώσουν τη σημασία και τον κόπο που απαιτείτο
4. TPS για να αναλύσουν γιατί κάποιοι τόποι είναι ιεροί και σπουδαίοι
5. TPSS για να εξηγήσουν το ρόλο της ιεραποστολής
6. Συγγραφή κειμένου με στόχο να εντοπίσουν τις ομοιότητες και διαφορές ενός ιεραποστολικού και ενός ταξιδιού αναψυχής, όπως προκύπτουν από τα βίντεο που είδαν.
7. Παγωμένη εικόνα για να παρουσιάσουν σκηνές από την 2^η περιοδεία του Απ. Παύλου στην Ελλάδα
8. Ανακριτική καρέκλα για να επιχειρηματολογήσουν για την αξία της ιεραποστολής.

Στο 3^ο στάδιο: META ΤΗΝ ΤΑΞΗ οι μαθητές μπορούν να επισκεφτούν την πλατφόρμα για να δουν και να ελέγξουν τις γνώσεις τους. Ως ανατροφοδότηση των γνώσεων που απόκτησαν μπορούν να δουν ξανά τα μαθησιακά αντικείμενα ή να λύσουν ένα σταυρόλεξο ή ένα κουίζ.

5. Συζήτηση

Η διδακτική μας πρόταση για την Δ' τάξη Δημοτικού με το νέο Πρόγραμμα Σπουδών Θρησκευτικών αξιοποιεί τις φάσεις της αντεστραμμένης τάξης με την χρήση ψηφιακών μαθησιακών αντικειμένων, ως προκαταβολικούς οργανωτές, κατά την πρώτη φάση της. Θεωρούμε ότι η συγκεκριμένη διδακτική πρόταση της αντεστραμμένης τάξης μπορεί να αναδείξει την σημασία των προκαταβολικών οργανωτών στη θρησκευτική μάθηση, καθώς μπορεί να δώσει τη δυνατότητα στους μαθητές να κάνουν συλλογισμούς υψηλών νοητικών λειτουργιών και να κατανοήσουν ευκολότερα και σαφέστερα τις θρησκευτικές έννοιες. Ταυτόχρονα, είναι εμφανές ότι συμβάλλει στην εξοικονόμηση χρόνου μέσα στην τάξη ώστε η σχολική τάξη να μετατραπεί σε χώρο ενέργειας, δράσης, έρευνας και δημιουργίας.

Σε κάθε περίπτωση, δεν θα πρέπει να παραβλέψουμε όμως, ότι η αντεστραμμένη τάξη δεν υποκαθιστά το δάσκαλο από το ψηφιακό υλικό, αλλά μάλλον αποτελεί μια μορφή Μεικτής Μάθησης, άμεσης διδασκαλίας με εξ αποστάσεως μάθηση.

Η εφαρμογή της διδακτικής αυτής πρότασης θα γίνει το προσεχές σχολικό έτος και ελπίζουμε τα αποτελέσματα της αξιολόγησης της εφαρμογής να δικαιώσουν τις προσδοκίες μας για αποτελεσματικότερη διδασκαλία του μαθήματος Θρησκευτικών.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Ξενόγλωσσες

- Baker, J. (2000). *The "Classroom Flip": Using web course management tools to become the guide by the side*. In J. Chambers (Ed.), *Selected papers from the 11th International Conference on College Teaching and Learning* (pp. 9-17). Jacksonville, FL: Florida Community College at Jacksonville.
- Bergmann, J., Overmyer, J., Wilie, B. (2011). *The Flipped Class: Myths Vs. Reality*. (Retrieved from: <http://www.thedailyriff.com/articles/the-flipped-class-conversation-689.php> on 12.05.2018)
- Bishop, J. L., Verleger, M. A. (2013). *The flipped classroom: A survey of the research*. In *ASEE National Conference Proceedings*, Atlanta, GA.
- Britain S. (2004). *A Review of Learning Design: Concept, Specifications and Tools*. A report for the JISC E-learning Pedagogy Programme. (Retrieved from: www.elearning.ac.uk/subjects/ldfold/LD/topic_view on 31.10.2006)
- Estes. M. D., Ingram, R., Liu, J. C. (2014). *A review of flipped classroom research, practice, and technologies*. International HETL Review, Volume 4, Article 7, (Retrieved from: <https://www.hetl.org/feature-articles/a-review-of-flipped-classroom-research-practice-and-technologies> on 20.04.2018)
- Hertz, M. (2012). *The Flipped Classroom: Pro and Con*. Edutopia. (Retrieved from: <https://www.edutopia.org/blog/flipped-classroom-pro-and-con-mary-beth-hertz> on 15.05.2018)
- <http://photodentro.edu.lor.gr>
- <http://iep.edu.gr/el/thriskeftika-didaktiko-yliko>
- Kirkman, G., & Shaw, E. L. (1997). *Effects of an oral advance organizer on immediate and delayed retention* (Report No. TM027960), Washington, DC: Office of Educational Research and Improvement. (ERIC Document Reproduction Service No. ED415263)
- Kurtz, G., Tsimmerman, A., Steiner-Lavi, O. (2014). *The Flipped-Classroom Approach: The Answer to Future Learning?* *European Journal of Open, Distance and E-Learning*. Vol 17, No 2, pp. 172–182, DOI: 10.2478/eurodl-2014-0027.
- Strayer, J. (2007). *The effects of the classroom flip on the learning environment: a comparison of learning activity in a traditional classroom and flip classroom that used an intelligent tutoring system*. Ph.D. dissertation, Ohio State University.

Ελληνόγλωσσες

- Βασιλόπουλος, Χ. (2008). *Σχολική Θρησκευτική Αγωγή*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας
- Μητροπούλου, Β. (2008). *Το εκπαιδευτικό λογισμικό στη διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας